

**Збірка праць. Л.Й.
Петражицький**

До уваги читачів - переклад українською мовою трьох раритетних видань.

Це праці Л. Й. Петражицького, видатного мислителя, теоретика й філософа права, чії новаторські погляди на початку XX ст. справили значний вплив на формування засад світової юридичної, економічної та соціологічної науки; його ідеї випередили свою епоху.

Лев Петражицький (польск. Leon Petrazyski; 1867-1931) — випускник Київського університету Св. Володимира, у рідному університеті захистив магістерську дисертацію, тут почав свою кар'єру.

Збірка адресована всім, хто цікавиться історією права та правових учень, зокрема психологічною теорією права.

Л. Й. ПЕТРАЖИЦЬКИЙ

ЗБІРКА ПРАЦЬ

Переклад Анни Савранської

Київ

2026

УДК 347.961.1/.6(477)(02)
А65

Петражицький Л. Й.
А65 Збірка праць / пер. А. Савранської. — Київ : ВД «Дакор», 2026. — 260 с.

ISBN 978-617-8588-13-7

До уваги читачів — переклад українською мовою трьох раритетних видань. Це праці Л. Й. Петражицького, видатного мислителя, теоретика й філософа права, чий новаторські погляди на початку ХХ ст. справили значний вплив на формування засад світової юридичної, економічної та соціологічної науки; його ідеї випередили свою епоху.

Лев Петражицький (польск. Leon Petrażycki; 1867–1931) — випускник Київського університету Св. Володимира, у рідному університеті захистив магістерську дисертацію, тут почав свою кар'єру.

Збірка адресована всім, хто цікавиться історією права та правових учень, зокрема психологічною теорією права.

УДК 347.961.1/.6(477)(02)

ISBN 978-617-8588-13-7

Л. Й. Петражицький, 1900; 1904
© Савранська Анна, переклад, 2026
© ТОВ «ВД «Дакор», видання
українською мовою, 2026

ЗМІСТ

7

НАРИСИ З ФІЛОСОФІЇ ПРАВА

Випуск перший

ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВА.
ОГЛЯД І КРИТИКА СУЧАСНИХ ПОГЛЯДІВ
НА СУТНІСТЬ ПРАВА

163

ПОЗОВИ ПРО «НЕЗАКОННЕ ЗБАГАЧЕННЯ»

в 1 ч. Х т.

(ЩОДО ХАРАКТЕРИСТИКИ СУЧАСНОЇ
ЮРИСПРУДЕНЦІЇ)

183

ПРО МОТИВИ ЛЮДСЬКИХ ВЧИНКІВ,

зокрема ПРО ЕТИЧНІ МОТИВИ ТА ЇХНІ
РІЗНОВИДИ

ПЕРЕДМОВА ДО ЗБІРКИ

Протягом багатьох століть видатні філософи і юристи намагалися дійти спільної думки щодо визначення поняття права. Незважаючи на значні зусилля й велику кількість різних версій, це питання все ще залишається відкритим. Беззаперечним і загальновизнаним є лише те, що право — це регулятор суспільних відносин. Водночас регулятором суспільних відносин є не лише норми права. Таку саму функцію виконують і норми моралі. Тоді чим відрізняються норми права від норм моралі та інших соціальних норм?

Відповідь на це запитання сьогодні цікавить не лише вчених-юристів, а й усіх тих, хто займається юридичною практикою та правотворчою діяльністю. З огляду на те, що термін «право» вживається в багатьох нормативно-правових актах, неможливо правильно застосувати закон або якісно підготувати проект закону, не розуміючи значення цього терміну. Для прикладу візьмімо ст. 8 Конституції, де визначено, що в Україні визнається і діє принцип верховенства права. У цій статті мова йде також і про те, що норми Конституції є нормами прямої дії. Це означає, що кожна особа може звертатися до суду за захистом своїх прав і свобод, посилаючись безпосередньо на норми Конституції. Тож ми бачимо, яке важливе практичне значення має правильна відповідь на запитання, що таке право. Без цього неможливо зрозуміти і те, що означає принцип верховенства права, а тим більше правильно застосувати його під час вирішення конкретних судових спорів.

Щоб зрозуміти сутність поняття права, варто звернути увагу на праці видатного вченого-юриста Л. Петражицького, де він логічно та аргументовано показує природу цього

суспільно-політичного явища з точки зору індивідуальної та соціальної психології.

Окремо слід зазначити, що ім'я професора Петражицького безпосередньо пов'язане з Україною, але його наукова спадщина все ще залишається у нас маловідомою. Ми знаємо, що свого часу Л. Петражицький отримав вищу юридичну освіту в Імператорському університеті Святого Володимира в Києві. На київський період припадає і значний відрізок часу його творчості.

Праці Л. Петражицького добре відомі за межами України і користуються особливою популярністю в Польщі, Данії, Швеції, США та багатьох інших країнах світу, але у нас ім'я цього видатного вченого незаслужено забуте.

Основною причиною такого забуття є те, що теорія Петражицького заперечує класовий характер права. Вона повністю перекреслювала марксистсько-ленінську доктрину права, і саме цим пояснюється те, чому в радянський період нашої історії психологічна теорія права була відомою лише вузькому колу фахівців. Проте сьогодні ця теорія заслуговує на особливу увагу, оскільки дає можливість кожному значно поповнити свій багаж юридичних знань і краще зрозуміти природу та соціально-політичну функцію юридичних норм.

У своїх працях професор Петражицький переконливо доводить, що в основі правових явищ лежать внутрішні психоемоційні переживання людини.

На прикладах він показує, чим відрізняються норми права від норм моралі та інших соціальних норм. Також Л. Петражицький пояснює, чому порушення норм права веде до виникнення гострих соціальних та особистих конфліктів.

Його аргументація є переконливою також там, де він наголошує на необхідності запровадження незалежного

суду та вказує на природний процес позитивації юридичних норм.

Професор Петражицький уперше вводить поняття політики права й пояснює, як, згідно з його теорією, має відбуватися правотворчий процес.

У своїх «Нарисах з філософії права» він дає короткий критичний аналіз основних теорій права та вказує на їхні суттєві недоліки. В іншій праці, яка увійшла до цієї збірки, професор Петражицький детально описує мотиви людських вчинків та вказує на їхнє значення для практичної юриспруденції.

Творчий спадок Л. Петражицького важко переоцінити. Його психологічна теорія права і сьогодні не втратила своєї актуальності, що вимагає більш детального її вивчення.

Ця книжка має допомогти всім, хто цікавиться філософією права, поглибити свої знання у сфері юриспруденції, а юристам-практикам і політикам вона дасть можливість краще зрозуміти, у чому полягає суть принципу верховенства права, що своєю чергою має сприяти вдосконаленню вітчизняного законодавства і юридичної практики, здійсненню правосуддя та забезпеченню політичної стабільності в українському суспільстві.

Олег БЕРЕЗЮК,
президент Інституту глобальної політики

НАРИСИ З ФІЛОСОФІЇ ПРАВА

ВИПУСК ПЕРШИЙ

**Основи психологічної теорії права.
Огляд і критика сучасних поглядів
на сутність права**

Переклад видання 1900 року:

ОЧЕРКИ ФИЛОСОФИИ ПРАВА

Л. И. ПЕТРАЖИЦКАГО

Профессора Императорскаго
С.-Петербургскаго университета

ВЫПУСКЪ ПЕРВЫЙ

Основы психологической теории права.
Обзоръ и критика современныхъ воззрѣній
на существо права

С.-Петербургъ, типографія Ю. Н. Эрлихъ, Садовая, № 9
1900

Погляди Л. Й. Петражицького найповніше викладені у праці «Теорія права і держави у зв'язку з теорією моральності» (1907), але основні положення новаторської теорії побачили світ значно раніше, саме у праці «Нариси з філософії права», яка вперше вийшла українською мовою у 2024 році (ТОВ «ВД «Дакор»). Тут представлена нова редакція українського видання.

ЗМІСТ

Передмова	9
Розділ I. Визначення та загальна характеристика права	11
§ 1. Попередні зауваження	11
§ 2. Сутність права	21
§ 3. Система елементарних юридичних понять і структура юридичних наук	30
§ 4. Подальші характерні риси права	
1) З погляду атрибутивної функції	36
§ 5. 2) З погляду імперативної функції	51
Розділ II. Огляд і критика найважливіших сучасних теорій права	60
§ 6. Загальна характеристика	60
I. Теорії офіційного права	
§ 7. Визначення права, які ґрунтуються на понятті держави	73
§ 8. Визначення права, які ґрунтуються на понятті примусу	79
II. § 9. Теорії позитивного права	102
III. § 10. Визначення права з погляду мети (і змісту) юридичних норм	127
§ 11. Висновок	150

ПЕРЕДМОВА

Під філософією права ми розуміємо загальне вчення про право як з теоретичної, так і з політичної точки зору, іншими словами, науку, яка містить у собі: 1) теорію, 2) політику права. Відповідно до цього, першу частину цієї праці складе теорія, другу — політика права. Більш докладне роз'яснення та обґрунтування наміченого погляду на предмет філософії права та на ставлення до існуючих нині юридичних дисциплін ми подамо далі, після попереднього обґрунтування деяких загальних положень про право.

Перша частина цього дослідження — це передрук без суттєвих змін статті «Что такое право» у «Вѣстнике Права»¹ 1899 р., № 1.

¹ «Что такое право» у «Вѣстнику права». — Прим. пер.

Книги, які можуть вас зацікавити

Тактика захисту та
важливі аспекти
адвокатської діяльності
в кримінальному
процесі

[Перейти на сайт](#) →